

Una de les característiques de l'articulisme de Joan Fuster és que els seus textos són originals i imprevisibles —al contrari del 90 per cent de les opinions publicades, en el seu temps i en el nostre—: quan comences a llegir-lo no pots endevinar, preveure o somiar com acabarà aquell text. És tan estricta aquesta norma sobre la seua literatura que, més que una característica del seu estil, sembla una manera de pensar de l'autor, el seu mètode d'anàlitzar la realitat.

En les anotacions del *Diari 1952-1960* passa exactament el mateix en cadascun dels seus textos, i n'hi ha de tan diversos en les temàtiques com en l'extensió o el format: n'hi ha uns versos a Rabelais que acaben en tres addicions en prosa: una sobre la poesia, una altra sobre la (deficient) recepció —i edició— de Rabelais a Catalunya i l'última sobre l'efecte de la medicina sobre l'hedonisme. I no és el cas més cridaner, perquè hi ha aforismes (és clar, és Fuster), cites, reflexions literàries, artístiques, cròniques de tertúlies disfressades d'assaig, crítiques de dues ratlles i viatges reals (que són fantàstics) com el que el porta a Morella tot imaginant-se el general Cabrera cavalcant sobre la carena.

Entre les crítiques literàries n'hi ha que són aprofundides i raonades —com la de Paul Claudel, la de l'*Espill* de Jaume Roig o la que relaciona el *Tirant* i el *Quixot*— i n'hi ha que són exprés: “Entre François Sagan i Paul de Kock, em quedo amb Paul de Kock. Almenys, resulta prou més divertit i no tan ingenu”.

Entre les disquisicions culturals d'abast universal, és molt sucosa la del 24 de gener del 1953, quan reflexiona sobre l'oci, el paradís perdut i la mort: “L'home, insatisfet de la seva condició d'avui, no sap veure's com el producte d'un progrés, d'una elevació secular, i prefereix considerar-se 'caigut', o 'decaigut', d'una dignitat primigènica. D'aquí que hom hagi imaginat el regne de la perfecció humana —diguem-ne paradís o edat d'or— al començament dels temps, *abans de la història*. En el relat bíblic, Adam i Eva gaudeixen d'aquest misteriós benefici (...) El paradís era l'oci absolut”.

Tots els textos estan prenyats de frases per anar subratllant (“La fortalesa d'una cultura està en funció de la intel·ligència del dimoni”) i cites que només ell atribueix correctament, com aquesta de Baudelaire: “*La plus belle des ruses du diable est de vous persuader qu'il n'existe pas*”.

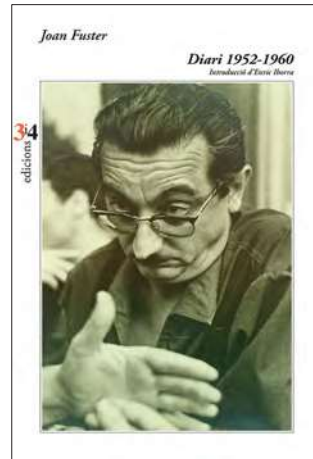
El format del diari dona a Fuster unes ales que desplega sense por, o no desplega, si no li ve de gust. Es pot cenyir a un format que ell mateix s'imposa, com l'esmentada elegia a Rabelais, o deixar-se anar —aparentment sense cap cotilla— i concatenar conceptes d'una manera que sembla espontània.

Fuster desencadenat

La llibertat de format del diari permet a Joan Fuster parlar del que desitja —cap intimitat—, amb el to que prefereix —el seu estil— i l'extensió que li ve de gust —totes les possibles entre l'aforisme i l'assaig breu. No hi ha Fuster més lliure que el que es deixa anar en aquest 'Diari 1952-1960' que reedita ara Tres i Quatre.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

Ell mateix ho explica en un pròleg: “Un article de premsa ha de tenir una extensió determinada, un to mesurat, un motiu actual; la monografia presumptament erudita té les seves lleis; els llibres han de construir-se d’acord amb unes exigències concretes, segons la clientela els demana. En el ‘diari’ no existeix res de tot això. Hi ha una llibertat prèvia”.

Però també és cert que podria exagerar, com exagera en el paràgraf següent, quan suggereix que la prosa del diari és una pràctica domèstica menor: “És una manera d’escriure d’“anar per casa”: l’escriptura en samarreta, si puc dir-ho així”.

Els escrits del diari són tan ambiciosos literàriament com qualsevol article publicat en premsa o en un volum. Per una banda, perquè, quan va decidir publicar-los, se’n va cuidar prou d’esporgar-ne el contingut. De l’altra, perquè no hi ha coses supèrflues ni intimitats.

Fuster explica en el pròleg que “una de les coses que tal vegada sorprenguin en la lectura d’aquest recull serà l’absència de comentaris a fets de l’actualitat ‘política’”. No hi ha res, com el mateix Fuster assenyala, de “Sierra Maestra i les seves conseqüèn-

cies, Dien Bien Phu, la defunció de Stalin, els principis de la guerra d’Algèria, la revolta d’Hongria, i tants d’altres” temes d’actualitat “sense comptar-hi els domèstics”. Reconeix que “són pàgines irritades, sovint d’una ingenuïtat clamorosa, mediocres, sense gaire interès”. Per tant, prescindeix d’aquesta part del que ell anomenava les seues “llibretes”, el diari.

D’altra banda, Fuster evita d’escriure-hi intimitats. I no perquè siguin inconfessables. Com apunta Enric Iborra en la introducció d’aquesta última

edició, “l’absència de referències a la intimitat personal, al que la majoria de la població entén com a tal i, per extensió, a tot el que és ‘inconfessable’, no era una qüestió de pudor o de discreció, ni d’autocensura”. O, com a mínim, afegeix Iborra, “no es tractava només” d’això: “Fuster sabia que els diaris amb un interès literari més sostingut són aquells en què les al·lusions a circumstàncies personals i de la vida quotidiana han estat curosament eliminades per aconseguir un producte més coherent i concentrat, sense el pes mort de la palla que acumulen la majoria”. I el que l’interessava, sens dubte, era deixar una obra coherent perquè sabia que seria llegida —i jutjada— com a obra literària.

Tanmateix, Fuster dissimularà, amb una modèstia relativa, marca de la casa. En un advertiment-epíleg a l’edició de *Figures de temps* s’excusava per les presumptes imperfeccions de les anotacions del diari: eren culpa, deia, del “seu caràcter d’esbós ràpid, d’esquema no sempre acabat, d’arabesc intel·lectual de vegades, sense confirmació i sense encarcaraments”.

I al final del pròleg al *Diari 1952-1960* del 1969 es demanava: “¿Resulta ‘encara’ llegible, la pape-rassa ací acumulada? ¿No farà riure, o somriure, a hores d’ara, tal cita de Koestler o de Malraux, tal altra al·lusió a Unamuno, aquest o aquell problema, primàriament plantejat? Temo que sí. Però ‘això’ era la trama de les meves obsessions, de les meves candoroses il·lusions ‘intel·lectuals’, de fa deu, quinze, disset anys. No les renego, no cal dir-ho. Però tampoc les exhumo amb orgull. Simplement són el que són”.

Literatura. Ni més ni menys. ●